

ОСВІТА ЯК ТВОРЧІСТЬ

Анотація. У даній статті мова йде про педагогічні аспекти творчості. Розкривається сутність педагогічної творчості, як неодмінної умови педагогічного процесу і об'єктивної, професійної складової в діяльності вчителя. Творчість є основною характеристикою навчання і виховання.

Ключові слова: творчість, педагогічні аспекти творчості, творчий потенціал, педагогічна праця, розвиток особистості, навчання, виховання.

Annotation. This article is about the pedagogical aspects of creativity. The essence of pedagogical creativity has been analyzed as a prerequisite of educational process and objective, professional component of a teacher. Creativity is the main feature of training and education

Key words: creativity, pedagogical aspects of creativity, creative potential, pedagogical activity, development of a personality, training, education.

У рамках вивчення творчості та її впливу на особистість велику увагу в дослідженнях вчених відводиться педагогічній творчості.

У сучасних умовах в освітньому просторі дедалі більшого значення набуває потенціал особистості, її здібності, обдарування і якості. Нове століття визначають століттям інтелектуальної творчості. На перший план висувається творчий потенціал працівника - його професіоналізм, ерудиція, вміння творити, креативність мислення. Саме він є запорукою успіху навчального процесу.

У даний час рівень розвитку творчої діяльності, створення, розповсюдження та споживання знань є найважливішою характеристикою суспільства.

Педагогічна праця завжди є творчістю з ряду взаємопов'язаних причин. По-перше, тому що неповторні і учень і особистість вчителя, неповторні педагогічні ситуації і обставини, а тому кожного разу необхідні нові підходи, нові прийоми і способи вирішення педагогічних завдань. Якщо при цьому вдатись до шаблонних, стандартних рішень, ми не отримаємо потрібних результатів, зайдемо у безвихідь, за межу поняття «педагогічна праця». По-друге, для вчителя і особливо, для учня більш прийнятна первинна творча діяльність, робота ж репродуктивна (повторення, заучування, відтворення готового) хоча і важлива для придбання знань та умінь, та все ж вторинна, менш приваблива і менш ефективна. Розвиток особистості проходить перш за все у процесі творчої, клопіткої роботи розуму, почуттів, волі, рук людських. По-третє, праця вчителя подібна праці одночасно і вченого, і художника (артиста, письменника, музиканта, живописця). Тому вона і потребує неабияких дослідницьких здібностей і умінь до природного перевтілення, до іншої тональності і динамічності поведінки і дій. А це завжди творчий пошук і перетворення свого «Я», своєї культури, придбання нових, більш досконалих якостей, і цей процес неминуче веде до творчого розвитку учнів.

Специфіка педагогічної творчості полягає перш за все в тому, як помітив М.М. Поташник, що об'єктом і її підсумком є творення особистості, а не образу, як в мистецтві, не механізму чи конструкції, як в техніці [4, с.7]. Це дуже тонко висловив відомий російський педагог кінця XIX – початку XX століття В.П. Вахтеров: «Якщо навчання - мистецтво, то це найвище з усіх мистецтв, тому що має справу не з мармуром, не з полотном і фарбами, а з живими людьми і тоді школа є вищою художньою студією...» [1, с.3].

Оскільки об'єктом педагогічної творчості є особистість то , як правило, вона завжди стає співтворчістю. Особливо коли мова йде про освітній процес

у Вищій школі, де на відміну від школи середньої, освіту молоді люди здобувають не за обов'язковістю, а за власним, свідомим вибором.

Що являє собою педагогічний процес як спільна творчість (співтворчість) учителя і учня? Адже перебування вчителя в аудиторії і його робота з учнями – ще не свідчення того що йде педагогічний процес. «Справжній педагогічний процес виникає в той момент, коли створюється ситуація педагогічної взаємодії і ситуація педагогічного перетворення людини. Якщо реальної взаємодії і реального перетворення немає, то немає і самого педагогічного процесу» - відзначає М.Д. Никандров. [3, с.21]. Це підтверджують і наукові дослідження і досвід педагогів. Таким чином, творчість є неодмінною умовою педагогічного процесу і об'єктивною професійною необхідністю в діяльності вчителя. Творчість стає основною характеристикою навчання і виховання.

До цього слід додати, що специфічний не лише предмет педагогічної творчості – це людина яка росте і розвивається; але й її основний «інструмент» - це особистість учителя-творця. Тільки в акторській і педагогічній професії зустрічається цей унікальний збіг особистості та інструменту.

Творчість педагога об'єднує, синтезує в собі наукову, технічну і художню творчість. На різних етапах педагогічної дії викладачу потрібно виявити то вміння і здібності вченого до прогнозу, аналізу, узагальнення, до суворої аргументації, то здібності письменника до образної, соковитої розповіді, то нестандартну здібність актора передати свій настрій і ставлення до вчинку учня (інтонацією, мімікою, жестом) і при цьому ні разу не схибити, залишаючись самим собою. Викладач, як вчений, повинен досконало володіти методами наукового дослідження, бути природним експериментатором. Але це лише одна сторона цієї діяльності. Крім того, викладач дає науковим фактам, гіпотезам, теоріям нове життя, відкриваючи їх розуму і серцю своїх учнів, впроваджуючи досягнення науки в живу плоть своєї роботи.

Творчість педагога проявляється і при вирішенні комунікативних завдань. В. А. Кан-Калик, виділяючи поряд з логіко-педагогічним аспектом творчої діяльності вчителя, і суб'єктивно-емоційний, детально конкретизує комунікативні вміння, які особливо проявляються при вирішенні ситуативних завдань. До числа таких умінь слід віднести вміння управляти своїм психічним і емоційним станом, діяти в публічній обстановці (оцінити ситуацію спілкування, привернути увагу аудиторії або окремих учнів, використовуючи різноманітні прийоми і т.п.) і ін. Тобто ще одна специфічна особливість педагогічної творчості полягає в тому, що більша частина її носить публічний характер, здійснюється на людях. Це вимагає від викладача керувати своїм психічним станом, тримати механізми самоконтролю і саморегуляції в постійній готовності оперативно викликати у себе й учнів творче піднесення [2]. Творчу особистість відрізняє і особливе поєднання особистісно-ділових якостей, які характеризують її креативність.

Професійна своєрідність педагогічної праці полягає в тому, що в ній неможлива повна алгоритмізація, хоча існує деяка сталість прийомів і навичок, які використовуються. Застосування цих стандартизованих методів в постійно мінливих, нестандартних і нестаціонарних ситуаціях вимагає постійної модернізації і корекції. Причому, саме на стику існуючих технологій з'являються нові педагогічні методи і системи.

Основи творчого потенціалу вчителя формуються, закладаються в процесі професійної підготовки і в подальшому розвиваються в його професійній діяльності. Рішення задачі становлення творчої особистості багато в чому залежить від навчального закладу, від того, наскільки організація освітнього процесу сприяє реалізації творчого потенціалу учнів. Творчий потенціал «запускає» механізм саморозвитку творчої особистості.

Психологічна наука стверджує: кожна людина має творчий потенціал, потрібно навчитися виявляти його, розвивати і використовувати.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вахтеров В.П. Свобода учительского творчества // Народный учитель. - 1914. - №1. - С. 3-4.
2. Кан-Калик В.А. Педагогическая деятельность как творческий процес: исследование субъективно-эмоциональной сферы творческого процесса педагога. – Грозный, 1976. – 286 с.
3. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. М.:Педагогика. 1990. – 144 с.